Speel- en ontmoetingsplekkenbeleid gemeente Vaals 2026-2036

Missie/doel

De gemeente zet zich in voor het realiseren en behouden van inclusieve, veilige en kwalitatief speel- en ontmoetingsruimten die bijdragen aan bewegen, gezondheid en sociale samenhang. Speelplekken ondersteunen een actieve leefstijl, verminderen eenzaamheid en bevorderen ontmoeting en begrip tussen inwoners van alle leeftijden. Het uiteindelijke doel van het beleid is om iedereen in gemeente Vaals de komende 10 jaar meer te laten spelen, ontmoeten, bewegen en sporten in de buitenruimte.

Visie

De gemeente kiest voor een samenhangend netwerk van speel- en beweegruimten in de openbare ruimte met de focus op kwaliteit c.q. het behoud van de huidige speelplekken. Dit betekent veelzijdige speelplekken die centraal gelegen, goed bereikbaar en veilig zijn. Speelruimte wordt breed benaderd: niet alleen als speeltuin, maar als integraal onderdeel van de leefomgeving, waarin spelen, sporten, ontmoeten en natuurbeleving samenkomen. De inrichting is groen, duurzaam en klimaatbestendig met aandacht voor inwoners van alle leeftijden en mogelijkheden, in het bijzonder voor kinderen en jongeren van 0 tot 25 jaar en (groot)ouders.
Bij de ontwikkeling, herinrichting en relevante vervanging van speel- en ontmoetingsvoorzieningen betrekt de gemeente kinderen, jongeren, omwonenden en andere gebruikers. De vorm en intensiteit van deze betrokkenheid zijn in verhouding tot de aard, omvang en impact van de ingreep. Daarbij staat niet vooraf vast welke voorziening terugkomt: de behoeften van gebruikers en de kenmerken van de omgeving vormen het vertrekpunt. De gemeente maakt transparant wat de beïnvloedingsruimte is en hoe de inbreng wordt meegewogen.

Ambities/kernwaarden

1. Inclusiviteit en toegankelijkheid

Speelplekken zijn bedoeld voor alle inwoners, ongeacht leeftijd, beperking of achtergrond of financiële situatie. De gemeente streeft naar plekken waar kinderen met en zonder beperking, jongeren, volwassenen en senioren welkom zijn en elkaar kunnen ontmoeten, spelen, bewegen en sporten.
Bij nieuwe aanleg en omvangrijke herinrichting worden de uitgangspunten van het SamenSpeelAkkoord en de VNG-richtlijn voor inclusieve speelruimte toegepast. Daarbij wordt inclusiviteit beoordeeld op het niveau van de gehele plek: bereikbaarheid, toegankelijkheid, bespeelbaarheid, samenspel, ontmoeting en bruikbaarheid voor verschillende doelgroepen. Niet ieder onderdeel hoeft voor iedereen bruikbaar te zijn, maar iedere plek biedt betekenisvolle mogelijkheden voor meerdere doelgroepen. Op het niveau van het gemeentelijke netwerk streeft de gemeente naar 100% welkom, 70% bereikbaar en 50% bespeelbaar. Speel- en ontmoetingsruimten zijn openbaar en gedurende het gehele jaar toegankelijk.

2. Bewegen en gezondheid

Speelplekken nodigen inwoners van alle leeftijden uit tot verschillende vormen van bewegen, spelen en sporten. De gemeente stimuleert dit door te zorgen voor aantrekkelijke, laagdrempelige en goed bereikbare buitenruimten met mogelijkheden voor onder meer vrij spel, wandelen, rennen, klimmen, fietsen, balspel en individuele of gezamenlijke sportactiviteiten. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van speel- en sporttoestellen, maar ook van groen, open ruimte, hoogteverschillen, routes en natuurlijke speelaanleidingen.
De inrichting sluit aan bij de behoeften van de beoogde gebruikers en de mogelijkheden van de locatie. Bij nieuwe aanleg en omvangrijke herinrichting worden inwoners en gebruikers passend betrokken. Zo dragen de plekken bij aan een actieve leefstijl en aan de gemeentelijke en landelijke doelstellingen op het gebied van bewegen en gezondheid.

3. Ontmoeting en sociale samenhang: Ruimte voor ontmoeting dichtbij huis.

Speelplekken functioneren als laagdrempelige plekken waar inwoners van verschillende leeftijden en achtergronden elkaar kunnen ontmoeten. De inrichting nodigt uit tot zowel spelen en bewegen als verblijven en ontmoeten, onder meer door een combinatie van zitgelegenheid, beschutting, overzicht, groen en ruimte voor gezamenlijk gebruik. De plekken zijn openbaar toegankelijk en kunnen zonder consumptieverplichting worden gebruikt. Daardoor zijn zij van extra betekenis voor inwoners die minder toegang hebben tot betaalde vrijetijdsactiviteiten. Zo dragen zij bij aan onderling contact, verbondenheid en sociale samenhang in wijken en kernen.

4. Natuur, avontuur en spelkwaliteit: van kijkgroen naar gebruiksgroen

De gemeente stimuleert natuurlijke, avontuurlijke en gevarieerde speel- en buurtplekken. Groen, zand, water, hoogteverschillen en natuurlijke speelaanleidingen bieden kinderen ruimte om te ontdekken, fantaseren, bewegen en zelfstandig risico's te leren inschatten. Dit draagt bij aan hun motorische, sociale en creatieve ontwikkeling en vergroot de aantrekkelijkheid van de leefomgeving.
Waar mogelijk wordt 'kijkgroen' ontwikkeld tot robuust en bruikbaar 'gebruiksgroen', bijvoorbeeld door het toepassen van klimbomen, robuuste struiken en natuurlijke speelaanleidingen. Onbestemde maar veilige speelzones met variatie in hoogte, materialen, geuren en kleuren. Bij ontwerp en beheer wordt gezocht naar koppelkansen met klimaatadaptatie, biodiversiteit en wateropvang. De inrichting blijft passend bij de locatie, de behoeften van gebruikers en de mogelijkheden voor veilig en duurzaam beheer.

5. Veiligheid en bereikbaarheid

Speelplekken zijn veilig ingericht, goed onderhouden en via een sociaal en verkeersveilig netwerk bereikbaar. De veiligheid van speeltoestellen voldoet aan de geldende wettelijke kaders, waaronder het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Daarnaast wordt aandacht besteed aan overzicht, verlichting waar passend, verkeerssituaties, veilige entrees en fysieke barrières zoals drukke wegen, spoorlijnen en water.

Bij de beoordeling van bereikbaarheid zijn niet alleen de afstand, maar vooral de daadwerkelijk af te leggen route, de doelgroep en de aanwezige barrières bepalend.

6. Participatie en betrokkenheid

Kinderen, jongeren omwonenden en andere gebruikers worden passend betrokken bij de planvorming, (her)inrichting en evaluatie van speelplekken. De vorm en intensiteit van participatie staan in verhouding tot de aard, omvang en impact van de ingreep. Deze participatie sluit aan bij de vereisten van de Omgevingswet en draagt bij aan beleid dat beter aansluit bij de behoeften van inwoners en meer draagvlak kent.

Vooraf maakt de gemeente duidelijk waarover deelnemers kunnen meedenken of meebeslissen en welke randvoorwaarden gelden. Daarbij worden ook groepen actief benaderd die niet vanzelf deelnemen, waaronder kinderen en jongeren. De gemeente koppelt terug wat met de inbreng is gedaan. Zo ontstaat beleid dat beter aansluit bij de behoeften van inwoners en wordt betrokkenheid en vertrouwen bevorderd.

7. Duurzaamheid en toekomstgericht beheer

De gemeente ontwikkelt en beheert speelplekken met aandacht voor de gehele levensduur én de gebruikswaarde. Bij ontwerp, materiaalkeuze, aanleg en beheer worden levensduur, speelkwaliteit, uitstraling, gebruiksintensiteit, herkomst, milieuimpact, herbruikbaarheid, repareerbaarheid, onderhoud en klimaatadaptatie in samenhang afgewogen.

Duurzaamheid betekent niet automatisch kiezen voor het materiaal met de langste technische levensduur. De materiaalkeuze sluit aan bij de behoeften van gebruikers, het karakter van de locatie en de gewenste natuurlijke of stedelijke uitstraling. Hout, metaal, hergebruikte materialen en natuurlijke speelaanleidingen kunnen ieder een passende keuze zijn.

Nieuwe en heringerichte plekken zijn waar mogelijk robuust, aanpasbaar en doelmatig te beheren. Zo blijven zij langdurig veilig, aantrekkelijk en functioneel, zonder dat duurzaamheid ten koste gaat van speelkwaliteit, beleving en diversiteit.

8. Eigenaarschap en samenwerking met inwoners

De gemeente stimuleert samenwerking met inwoners en maatschappelijke partners bij het gebruik, de planvorming en, waar passend ok het beheer van speelplekken. Afspraken sluiten aan bij de wensen en mogelijkheden van betrokkenen en worden duidelijk vastgelegd.

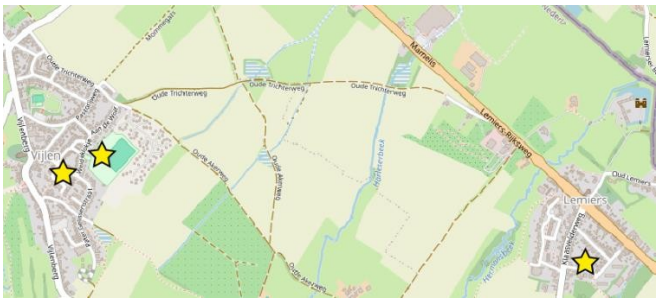
De gemeente blijft verantwoordelijk voor haar wettelijke taken, veiligheid en continuïteit. Betrokkenheid van inwoners is een meerwaarde, maar geen voorwaarde voor een kwalitatief goede openbare ruimte.

9. Witte vlekken en ontbrekende kwaliteiten in het netwerk

De gemeente brengt in beeld waar inwoners onvoldoende toegang hebben tot kwalitatieve speel-, beweeg- en ontmoetingsruimte. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar afstand, maar ook naar de daadwerkelijk af te leggen route, verkeers- en fysieke barrières, bereikbaarheid, bevolkingssamenstelling, gebruiksbehoefte en de kwaliteit en capaciteit van bestaande plekken.

Een witte vlek leidt niet automatisch tot een nieuwe formele speelplek. Eerst wordt onderzocht of de behoefte kan worden ingevuld door verbetering van een bestaande plek, informele speelruimte, een veilige verbinding, medegebruik of een nieuwe voorziening.

10. Integrale aandacht bij herinrichting en nieuwbouw

Bij nieuwbouw, gebiedsontwikkeling en herinrichting van de openbare ruimte worden spelen, bewegen en ontmoeten vanaf het begin meegenomen in de ruimtelijke planvorming. Daarbij wordt eerst gekeken naar het totale netwerk en naar de mogelijkheden van de openbare ruimte als geheel.

De invulling kan bestaan uit formele voorzieningen, maar ook uit autoluwe straten, brede stoepen, pleinen, groen, routes, hoogteverschillen en andere informele speel- en beweegaanleidingen. Zo worden spelen en ontmoeten volwaardig onderdeel van een leefbare, inclusieve en beweegvriendelijke woonomgeving, zonder automatisch meer formele speelplekken aan te leggen.

Samen aan de slag

De gemeente wil dat speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken aansluiten bij de behoeften van de buurt. Betrokkenheid van inwoners helpt daarbij. Bewoners weten hoe een plek wordt gebruikt, kunnen activiteiten organiseren, knelpunten signaleren en bijdragen aan een aantrekkelijke en veilige omgeving.

De gemeente stimuleert daarom dat bij zoveel mogelijk plekken een bewonerswerkgroep betrokken is. Een werkgroep hoeft geen eigen rechtspersoon op te richten, maar kan zich aansluiten bij de Stichting Speelgelegenheden. De stichting ondersteunt de werkgroepen en maakt afspraken met de gemeente over onder meer verantwoordelijkheden, financiën en verzekering.

Niet iedere buurt beschikt direct over een actieve werkgroep. Daarom onderscheidt de gemeente twee samenwerkingsvormen. Een plek kan zich in de loop van de tijd van de ene naar de andere vorm ontwikkelen.

1. Gemeentelijke speel- en ontmoetingsplek

Een gemeentelijke speel- en ontmoetingsplek is een plek waar nog geen vaste bewonerswerkgroep actief is. De gemeente is verantwoordelijk voor inrichting, veiligheid, inspectie, beheer en onderhoud.

Ook zonder werkgroep kan een plek een belangrijke functie hebben. De plek kan worden gebruikt om te spelen en bewegen, maar bijvoorbeeld ook als ontmoetingsplek of rustpunt tijdens een wandeling. De gemeente blijft daarom openstaan voor inwoners die activiteiten willen organiseren of een werkgroep willen vormen.

Wanneer toestellen of andere inrichtingselementen aan vervanging toe zijn, onderzoekt de gemeente samen met gebruikers en omwonenden wat de plek voor de buurt betekent. Op basis daarvan kan de plek worden:

- behouden en vernieuwd;
- aangepast aan andere behoeften;
- versterkt of uitgebreid;
- omgevormd tot informele speel-, groen- of ontmoetingsruimte;
- samengevoegd met een nabijgelegen plek;
- of, als er aantoonbaar geen behoefte of functie meer is, ontmanteld.

Het ontbreken van een bewonerswerkgroep is op zichzelf geen reden om een plek te verwijderen. Bij de afweging kijkt de gemeente in samenhang naar:

- daadwerkelijk gebruik door verschillende doelgroepen;
- behoeften en ervaringen van kinderen, omwonenden en andere gebruikers;
- betekenis van de plek binnen de buurt;
- afstand en veilige route naar alternatieve voorzieningen;
- verkeerskundige en fysieke barrières;
- speel-, beweeg-, ontmoetings- en groenwaarde;
- inclusiviteit en toegankelijkheid;

- technische staat en resterende levensduur;
- beheer- en vervangingskosten;
- sociale en verkeersveiligheid;
- verwachte bevolkings- en gebiedsontwikkeling;
- mogelijkheden voor herinrichting of ander gebruik; - bereidheid van inwoners om betrokken te raken.

Gebruik kan worden onderzocht door observaties, gebruikstellingen, gesprekken met inwoners en fysieke gebruikssporen. Slijtplekken, kuilvorming en het gebruik van zand of groen kunnen aanwijzingen zijn, maar zijn nooit afzonderlijk bepalend.

2. Buurtgedragen speel- en ontmoetingsplek

Een buurtgedragen speel- en ontmoetingsplek is een gemeentelijke plek waarbij een bewonerswerkgroep actief betrokken is. De werkgroep kan zich aansluiten bij de Stichting Speelgelegenheden en werkt op basis van duidelijke afspraken samen met de gemeente.

Buurtgedragen plekken kunnen sterk van elkaar verschillen. Het kan gaan om een kleine groene buurtplek, een speeltuin, een sportplek of een grotere voorziening waar spelen, bewegen en ontmoeten worden gecombineerd. De behoefte in de buurt en de mogelijkheden van de locatie bepalen de invulling.

De gemeente blijft verantwoordelijk voor de openbare ruimte, de formele veiligheidsinspecties, groot onderhoud en de continuïteit van de voorziening. De werkgroep draagt bij aan het gebruik, de betrokkenheid en het dagelijks functioneren van de plek.

Financiën

De gemeente ondersteunt de Stichting Speelgelegenheden en de bij haar aangesloten werkgroepen met een jaarlijkse subsidie. De subsidie bestaat uit:

1. een basissubsidie voor de centrale organisatie van de stichting;
2. aanvullende bijdragen voor de activiteiten en werkzaamheden van de aangesloten werkgroepen.

De stichting is de formele subsidieaanvrager en ontvangt de gemeentelijke subsidie. De stichting zorgt, volgens vooraf vastgestelde afspraken, voor de verdeling en verantwoording van de bijdragen aan de aangesloten werkgroepen. De exacte voorwaarden, aanvraagprocedure, subsidiabele kosten, wijze van verantwoording en het jaarlijkse subsidieplafond worden vastgelegd in de subsidieregeling of nadere subsidieregels.

Rol en verantwoordelijkheid per verschijningsvormen

Onderwerp	Gemeentelijke plek	Buurtgedragen plek
Bewonerswerkgroep	Nog niet aanwezig	Actief aanwezig
Inrichting	Op basis van buurtbehoefte en gemeentelijk netwerk	Op basis van buurtbehoefte en gemeentelijk netwerk
Besluitvorming	Gemeente raadpleegt gebruikers en omwonenden	Gemeente en werkgroep werken samen
Dagelijks contact met de buurt	Gemeente	Werkgroep en gemeente
Activiteiten	Incidenteel mogelijk	Werkgroep stimuleert en organiseert
Klein dagelijks beheer	Gemeente	Gemeente en werkgroep volgens afspraken
Signaleren van gebreken	Gebruikers en gemeente	Werkgroep en gebruikers
Formele veiligheidsinspecties	Gemeente	Gemeente
Technisch onderhoud en reparaties	Gemeente	Gemeente
Groot onderhoud en vervanging	Gemeente	Gemeente, in overleg met werkgroep
Rechtspersoon	Niet nodig	Werkgroep kan aansluiten bij de stichting
Beheerovereenkomst	Niet nodig	Ja, via stichting en/of werkgroep
Fondsenwerving	Niet van toepassing	Vrijwillig mogelijk
Gemeentelijke basiskwaliteit	Gegarandeerd	Gegarandeerd
Doorgroeien naar andere vorm	Werkgroep kan worden opgericht	Kan bij beëindiging terugvallen op gemeentelijk beheer

De gemeente streeft ernaar dat bij zoveel mogelijk speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken een actieve bewonerswerkgroep betrokken is. Zij ondersteunt inwoners bij het oprichten en voortzetten van een werkgroep en maakt aansluiting bij de Stichting Speelgelegenheden mogelijk. De mate van bewonersbetrokkenheid wordt echter niet gebruikt als enige maatstaf voor investering of behoud. Ook plekken in buurten waar inwoners minder tijd of mogelijkheden hebben om zich te organiseren, houden recht op een veilige en kwalitatief goede openbare ruimte.